

lille dyb verden

Afgangsprogram: Lille Dyb Verden

Arkitektur & Landskab, IBBL

Det Kgl. Akademi

Josefine Bols (150334)

Vejleder: Guro Sollid

Forår 2023

Index

Indledning

Metode

Jugastreni 2013

Jugastreni 2023

Potemkinkulissen

Monster

Referencer

Litteraturliste

*Jeg vil gerne vise, at den almindelige verden er mindre, end vi måske går og tænker til hverdag. ...I stedet for at blive overvældet af den store verden, så vil jeg finde en lille verden og gøre den dyb. Jeg vil finde et lille sted og lære det at kende. Det kan måske virke verdensfjernt, men jeg tror, at den omsorg og nænsomhed, man begynder at føle for et konkret stykke jord, er en omsorg, der breder sig ud – også i forhold til, hvor vi er klimamæssigt.**

Indledning

Lille Dyb Verden finder sted i landsbyen Jugastreni i Transsylvanien. Forbundet af urgamle skove henligger dette sted som en minutøs brik i Karpaterne, en bjergkæde der strækker sig ind over Rumænien. I udkanten af Jugastreni ligger en juletræsplantage. Juletræerne lejede min far af lokale bønder og et par som-re i træk rejste jeg hertil, for at lue træerne.

Lille Dyb Verden er en sontring mellem tradition og teknologisk udvikling. Det er et portræt af Jugastreni, som jeg gerne vil erindre landsbyen, og en undersøgelse af hvordan afstand og nostalgi har forvandlet, måske ligefrem størknet dette sted.

Projektet er ikke anti-modernistisk; nostalgi og modernitet er som Jekyll og Hyde.* De er forbundne fordi nostalgi optræder som en udpræget moderne lidelse – et specifikt, moderne symptom og en reaktion på moderne erfaring af tid.

Ordet 'nostalgi' kommer fra to græske rødder: *nóstos* ('vende hjem') og *álgos* ('længsel'). Nostalgi kan bedst beskrives som en længsel efter et hjem, der ikke længere eksisterer eller aldrig har eksisteret. Det er en følelse af tab og forskydning; en dobbelteksponering, eller en overlejring af to billeder – af ind- og udland, af fortid og nutid, af drøm og hverdagsliv. I det øjeblik vi forsøger at tvinge det ind i et enkelt billede, bryder det rammen eller brænder overfladen.

Metode

Min praksis er formgivende; jeg fjerner noget eksisterende og frembringer noget andet. Dette peger på et ansvar: Portrættet er på den ene side dybt personligt men også hele tiden på afstand af den levende landsby. Projektet kredser om dualiteter som land og by, forside og bagside, skaber og monster.

Gården, markerne, skolen, floderne og skoven fremmanes i kartografi, model, ord og tegning. Her tages udgangspunkt i arkitekturens eget sprog: repræsentationsformer der både formidler, påvirker og begrænser, hvordan mennesket ser og forstår verden.

*'Hvordan ser man? Hvor ser man fra? Hvad begrænser synet? Hvad ser man efter? Hvem ser man sammen med? Hvem får lov til at have mere end et synspunkt? Hvem bliver blindet? Hvem bærer skyklapper? Hvem fortolker synsfeltet? Hvilke andre sanser kræfter ønsker vi at dyrke udover synet?'***

Projektet registrerer, erindrere og fortolker landsbyen, peger både fremad og tilbage for at diskutere forestillinger om landbrug, landsby, tradition og teknologi.

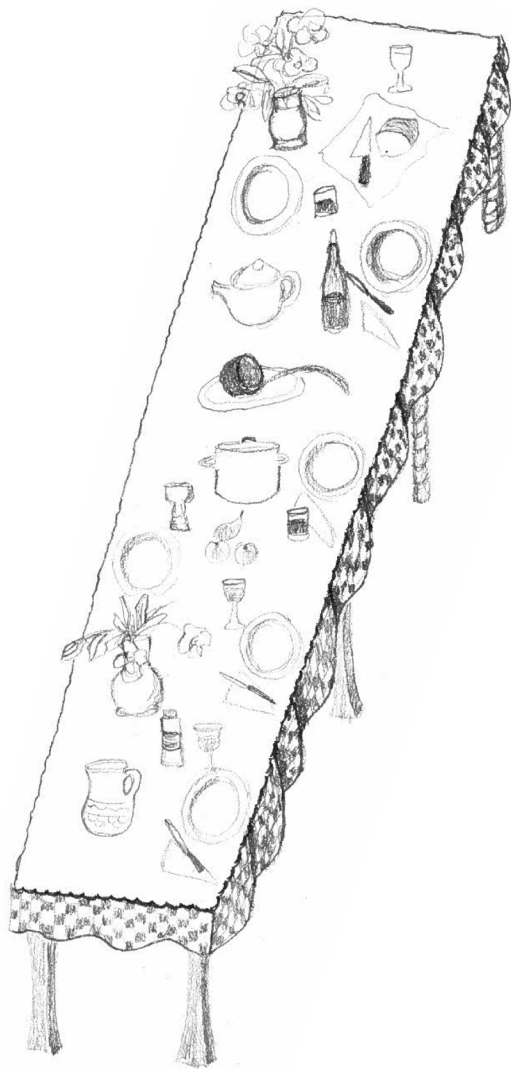
Jugastreni 2013

I nogle somre frem til 2013 kørte min far og jeg i firhjulstrækker fra Grædstrup, en østjysk landsby hvor jeg er vokset op, til landsbyen Jugastreni i Transsylvanien. Bagerst i bilen lå værktøj og proviant til 14 dage. Rejsens sidste kilometer trak os uden for GPS'ens rækkevidde: vi blev til en blinkende prik på den sorte skærm. Langs grusvejen stod trækors og landsbykirkens metalliske tag glitrede i solen og signalerede til os.

Jorden hvorpå juletræerne groede lejede vi af en familie fra landsbyen. De boede dengang tre generationer under samme tag og var fælles om at drive landbrug der bestod af: to køer, en so, en håndfuld kalkuner, lidt flere høns, en hjortekalv, en kat, en hund, mus og et par marker med høslæt. Køerne gik frit og blev drevet i stald om natten. Soen blev slagtet på andendagen. Fjerkræene boede i en udtjent Peugeot og inde i et træskur lå hjortekalven tilfangetagen; forskrækket og med øjne sorte som natten.

Alle disse somre boede vi i et klasseværelse på den lokale skole. Landsbyens børn havde sommerferie og var snart på vej til Cluj, Transsylvaniens hovedstad, for at studere og finde arbejde. I stalden havde familiens matriark en intermistisk kiosk hvor man kunne købe chips og sodavand, cigaretter og øl, lidt forskellige konserver og kulørte magasiner. I middagstimerne tog vi hvil under blommetræerne i haven. Blommerne blev til brændevin og hældt på kande om aftenen. Fra ildstedet udsendtes røg og dufte som signal til naboerne der fandt vej fra de omkringliggende huse. Om natten var jeg bange for de vilde hunde der bevægede sig ind på vores mennesketerritorie og jeg bad mørket om nåde hvis jeg skulle på das. Om morgenen lå der dug på markerne og med solen vågnede også dufte fra nåle-skoven.

I køkkenkælderen lå bedstemoren foran brændekomfuret. Her hvilede hun sig det meste af dagen. Af og til bevægede hun sig ud af skyggerne for at fodre høns og skælde katten ud hvis den kom til at stå i vejen for hende. Det var som om tiden selv boede dernede med hende.

Jugastreni 2023

Ti år senere sidder jeg igen foran brændekomfuret i køkkenet i Jugastreni. Vand til kartofler koger i en gryde og det luner rummet. Der står fake 'after eight' foran mig, muffins og en sukkerskål til kaffen og alt er hvinende sødt. Kælderrummets laminerede gulve og brune vægge blander sig med duften af røget flæsk. Ved vasken står stakke af plasticbeholdere og ved komfuret endnu flere.

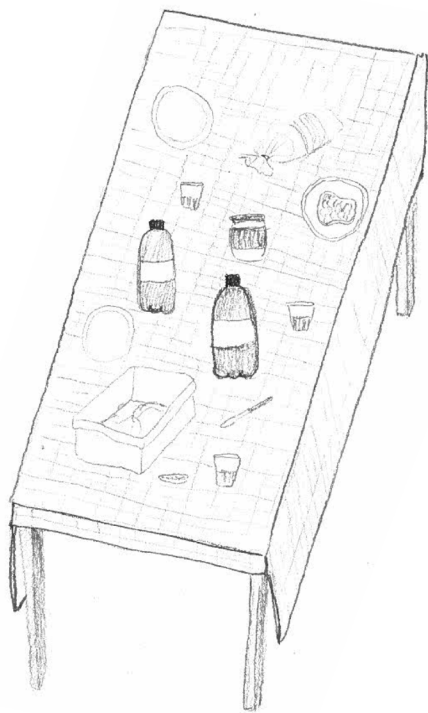
Soveværelser og entre er dekorerede med blomstrede tapeter, plysdyr, familie-fotos, et guldindrammet universitetsdiplom og *I love you* - stearinlys. Det er kurateringen af et familieliv og det ligner til forveksling mit eget.

De tre generationer er svundet ind til to. Bedstemor ligger nu på kirkegården og hviler. Kiosken er lukket og skolen slår sprækker. Gennem blondgardiner i ruderne anes skoletavlen og et solbleget verdenskort.

De voksne børn er hjemme så ofte arbejde og studier tillader dem. Datteren er ved at afslutte et Ph.d.-studie på universitet i Cluj-Napoca. Hun har et jordstykke i Jugastreni hvor hun eksperimenterer med kunstgødning og håber på at optimere udbyttet af familiens afgrøder. Gården er vokset fra to til elleve kvæg og der skal gerne flere til.

Dagene er kolde, men ikke kolde nok til at jorden fryser til is og der er mudder overalt. Vand risler stadig i bækken der samler sig til en flod i et lavereliggende område af landsbyen. Her drives kvæg ned hver morgen og aften for at drikke. Efter malkning samles mælken i blå plastiktønder og opbevares i en køler, inden det bliver samlet op af en lastbil og kørt ind til byen. Datteren skrubber plastiktønderne rene og serverer sin bror middag inden hun går i seng. Om morgenen strækker hun sig og siger *I slept like home*.

På min vej hjem derfra tænker jeg: bliver alt mindre med årene?

Potemkinkulissen

Tegningerne af de to borde er sontringen mellem erindring og forestilling. De er ens og helt forskellige. De består begge af tradition og teknologi, af nostalgi og modernitet og de er udgangspunktet for den konflikt jeg med projektet adresserer:

Jf. den russiske teoretiker og kunstner, Svetlana Boym, er der tale om to tendenser inden for begrebet 'nostalgi'. Den første, dvs. den rekonstruerende nostalgi, ligger vægt på 'nostos' og foreslår at genrejse det tabte hjem og samle det der bedst beskrives som 'glemte minder' i et patchwork, så hjemmet atter fremtoner i et fuldkomment billede. Den anden, dvs. den refleksive nostalgi, dvæler ved 'algia', ved længsel og tab, den uperfekte processering af minder.

Rekonstruerende nostalgi beskytter den absolutte sandhed, mens refleksiv nostalgi bringer sig selv ind i tvivlens domæne. Rekonstruerende nostalgi er kernen i de seneste nationale og religiøse vækkelser. Denne form for nostalgi kender kun til to forhold: tilbagevendelsen til 'det oprindelige' og sammensværgelse. Refleksiv nostalgi følger ikke et enkelt narrativ, men udforsker flere måder at bebo mange steder på en gang og forestiller sig forskellige tidszoner. Den elsker detaljer, ikke symboler. Hvis rekonstruerende nostalgi stræber mod at rekonstruere emblemer og ritualer af hjem eller hjemland i forsøget på at generobre tid, så værdsætter refleksiv nostalgi knuste fragmenter af minder og demoraliserede steder. Hvor rekonstruerende nostalgi tager sig selv dødsens alvorligt, har refleksiv nostalgi en ironisk og humoristisk distance til sit emne. Den afslører at længsel og kritisk tænkning ikke er to modsætninger.

Det er løftet om at genopbygge det ideelle hjem, der er kernen i mange magtfulde ideologier i dag, hvilket frister os til at opgave kritisk tænkning for følelsesmæssig binding. Derfor er faren ved nostalgi, jf. Boym, at uopmærksom eller uhensigtsmæssig omgang med nostalgi kan forveksle det virkelige hjem med et fantasiens hjem, hvilket i mere ekstreme tilfælde kan føre til en forvrænget forestilling om hjemland og nation, som radikaliserede grupperinger vil ty til vold for at beskytte, om end dette sted i realiteten ikke eksisterer. Nostalgi kan derfor afføde monstre. Og alligevel er selve følelsen, sorgen over forskydning og tidsmæssig irreversibilitet, jf. Boym, selve kernen i den moderne tilstand.

*'There are many reasons for the strangeness of the knight's move, the main one being the conventionality of art, about which I am writing. The second reason lies in the fact that the knight is not free -- it moves in an L-shaped manner because it is forbidden to take the straight road.'***

Monster

Monstre projekterer, advarer, afslører og undslipper os. Monsteret er ikke kun en krop under din seng, men en kulturel krop, der er trådt ud af skyggerne for at forstyrre og forvirre verden som vi har lært at forstå den. Men hvis vi tør at kigge under sengen, så kan vi måske lære at forstå kulturer der er forskellige fra vores egne, gennem de monstre der fremmanes. Dette er J. J. Cohen's 'monsterteori':

*The monster's destructiveness is really a deconstructiveness: it threatens to reveal that difference originates in process, rather than in fact (and that "fact" is subject to constant reconstruction and change).**

I kraft af den industrielle revolution har mennesket døbt en ny geologisk tid Det Antropocæne og heraf udspringer en ny natur, monsteret så at sige. Og vi er tilbøjelige til at behandle denne konstruktion, med samme svigt som Dr. Frankenstein, der flygter fra sin skabning.

Men hvis vi selv skaber vores monstre, har vi også evnen til at forvandle dem. Min angst for byen er måske resultatet af kulturelle misforståelser, katalyseret af et voksende dissonansforhold mellem det vi lever af, og der hvor vi fysisk bosætter os. Derfra gror også en forståelse af land og by som to modpoler, for i en moderniseringsbevægelse, som følger et velkendt mønster, omdannes landsbyer som Jugastreni fra et komplekst forbundet lokalmiljø til et affolket fjernlager af ressourcer for de voksende byer. Og det er byen – mit monster

- jeg ikke kan undslippe. Derfra gror endnu en monstrøs skabning – mig selv – og mine fordomme. I ekstreme tilfælde fører sådanne dissonansforhold, kulturelle misforståelser og uvidenhed til radikalisering. Det er her tradition forveksles med kulturkonservatisme og her hvor frygten for fremtiden udspiller sig som en tilbageskuende tendens til at overkomme forandring.

Forandring udtrykker sig i vores forhold til jorden, der helt grundlæggende har ændret sig med den industrielle revolution. Konsekvenserne ved den teknologiske udvikling er det kapitalistiske samfunds reproduktion gennem vækst og innovation, samt senmodernismens behov for at kontrollere og beherske. Dette forårsager jf. Rosa 'Verdens gådefulde tilbagetrækning'. Endvidere siger han at menneskets forsøg på at udvide verdensrækkevidden, ved at kontrollere naturen, har ført til miljøødelæggelser der får verden til at fremstå fjern og endda fjendtlig. For når den natur, der skal forarbejdes, objektiviseres som råstoffer, der skal forarbejdes, og som kan kapitaliseres, fremmedgøres vi til verden. Denne fremmedgørelse fører ultimativt til modernistens grundangst: at verden trækker sig tilbage fra os, at den forstummer og til sidst forsvinder.**

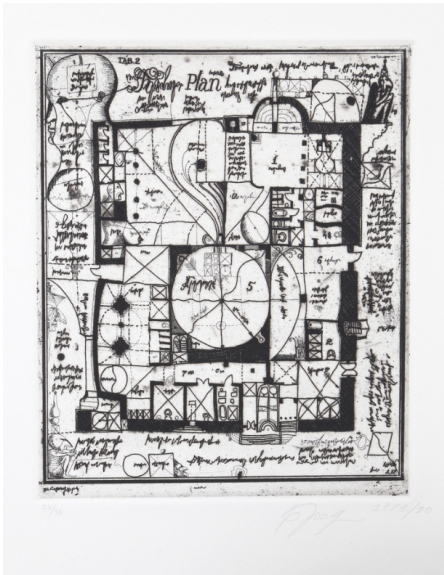

"If I cannot inspire love I will ca"

use fear.”*

*Mary Shelly, Frankenstein; or, The Modern Prometheus, 1818, kapitel 17, s. 2

Referencer

Alexander Brodsky and Ilya Utkin
Theater, 1990

Onis Skola
Projektsamarbejde,
Det Kgl. Akademi

Det Vandrende Hus
Semesterprojekt,
Arkitektur & Landskab

House For My Parents
Anthony Tsirantonakis, CU

Litteraturliste

Cohen, Jeffrey Jerome

“MONSTER CULTURE (SEVEN THESES)”. CLASSIC READINGS ON MONSTER THEORY. DEMONSTRARE Volume 1. Edited by Asa Simon Mittman and Marcus Hensel. 2018, Arc Humanities Press, Leeds

Haraway, Donna

Situeret Viden, Videnskabsspørgsmålet i Feminismen og det Partielle Perspektivs Forrang, 1. udgave, 2. oplag 2020, Forlaget Mindspace, København.

Hölderlin, Friedrich

c.1803-5, Der Ister.

Shelley, Mary

Frankenstein: 1818 text (Oxford University Press, 2009).

Latour, Bruno

1. Love your Monsters, The Break Through, 02.09.2022: <https://thebreakthrough.org/journal/issue-2/love-your-monsters>

2. An Attempt at a “Compositionist Manifesto”. New Literary History, Vol. 41, No. 3 (2010), s. 471-490

Rykwert, Joseph

On Adams House in Paradise. The idea of the Primitive Hut in architectural History, s. 192 (New York: The Museum of Modern Art, 1972).

Basar, Shumon

The Eternal Return of the Primitive Hut, Essay fra Machines á Penser, Dieter Roelstraete Ed, Prada Arte, 2018.

Rosa, Hartmut

Det Ukontrollerbare, 2020, Forlaget Forfatteren og Eksistensen, 9. Oplag. Oversat fra tysk, Unverfügbarkeit, 2018.

FN's Verdensmål

11. Bæredygtige Byer Og Lokalsamfund

Mere end halvdelen af verdens befolkning bor nu i byområder. I 2050 vil dette tal være steget til 6,5 milliarder mennesker – svarende til to tredjedele af jordens befolkning. Bæredygtig udvikling kan ikke opnås, hvis vi ikke ændrer den måde, vi bygger og styrer vores byrum.

Projektet forholder sig til verdensmålet ved at diskutere dissonansforhold mellem land og by, tradition og moderne teknologi.

12. Ansvarligt Forbrug Og Produktion

Økonomisk vækst og bæredygtig udvikling kræver, at vi hurtigst muligt reducerer vores fodaftryk på naturen ved at ændre på den måde vi producerer og forbruger vores varer og ressourcer på. (...) En stor del af verdens befolkning forbruger alt for lidt til at opfylde deres grundlæggende behov. En halvering af det globale madspild per indbygger på forhandler- og forbrugerniveau er vigtigt for at skabe mere effektive produktionsmetoder og forsyningskæder. Det kan forbedre fødevarerikigheden og skubbe os i retning af en mere ressourceeffektiv økonomi.

Projektet forholder sig til verdensmålet ved at diskutere associationsmønstre i relation til bæredygtige levemåder, landkultur og landbrugsforhold i hhv. Rumænien og Danmark.